

Kunigui Juozui Voveriui – 100

2012-10-19

Iš spaudai rengiamos „Lietuvos valsčių“ serijos monografijos „Onuškis“

Kunigui Juozui Voveriui – 100

„Niekam pagiežos, visiems atlaidumo“

2012 m. lapkričio 1 d. sukanka 100 metų, kai mažame Dzūkijos kaime gimė vienas iš šviesiausių XX a. kunigų Juozas Voveris. Jam mokantis Kauno kunigų seminarijoje, teologijos profesoriai pastebėjo neeilinius klieriko gabumus, gilų analitinį mąstymą, dvasingumą. Buvo jam pranašaujamas aukštas profesinis kilimas. Deja, sovietinė okupacija sužlugdė visas jaunojo kunigo svajones, ir jam, kaip ir daugeliui okupacijos aukų, lemta buvo eiti kankinio keliu.

Šeima

Juozas Voveris gimė 1912 m. lapkričio 1 d. Smalių kaime, Onušio valsčiuje, Trakų apskrityje. Tėvai Jonas ir Monika Voverys buvo pasiturintys ūkininkai, turėjo 50 ha žemės. Juozukas pakrikštytas parapiinėje Onušio bažnyčioje, už 8 km nuo Smalių kaimo.

Tėvas J. Voveris (1874–1948) gimė Smalių kaime Motiejaus ir Onos Voverių šeimoje. Senelio Motiejaus Voverio šeimoje užaugo šeši vaikai. Dukterys nutekėjo į aplinkinius kaimus, tik duktė Marcelė Voverytė išvyko į Ameriką. Ten ištekėjo už lietuvio Stepono Kašėtos. Sūnus Jonas liko gyventi Smalių kaime su tėvais ir nukaršino juos. Motina Monika Narinkevičiūtė (1875–1940), kilusi iš Taučionių kaimo (Onušio vls.), gimė Petro Narinkevičiaus šeimoje. Ji nugyveno 65 metus ir mirė 1940 m. kovo 19 d. (per sūnaus Juozo vardadienį) nuo plaučių uždegimo.

J. ir M. Voverių šeimoje augo trys sūnūs ir trys dukterys: vyriausias sūnus Balys (g. 1897), Stasys (g. 1906) ir Juozas (g. 1912), dukterys Emilija (g. 1901), Marijona

(g. 1910) ir Marcelė (g. 1915). Abu vyresnieji broliai vedė, pasidalijo tėvo žemę ir ūkininkavo Smalių kaime. Sesuo Emilija ištekėjo už Jokūbo Bujos į gretimą Spenglininkų kaimą, sesuo Marijona, 1926 m. išvykusi gyventi į Argentina, ištekėjo už lietuvio Adolfo Klemonskio. Jauniausi vaikai Juozas ir Marcelė gavo išsilavinimą – Juozas baigė Kauno kunigų seminariją, Marcelė – Kauno Raudonojo Kryžiaus medicinos seserų mokyklą. 1939 m. gruodžio 31 d. Marcelė Voverytė savo gimtosios Onušio parapijos bažnyčioje susituokė su agronomu iš Mantviliškio (Kėdainių r.) Vladu Rainiu ir apsigyveno Seirijuose (Lazdijų r.), kur agronomas V. Rainys dirbo Žemės ūkio mokykloje.

Smalių kaime dauguma gyventojų turėjo Voverių pavardę. Dėl vienodų pavardžių gausos, kad būtų patogiau atskirti vienus nuo kitų, kaimevisi turėjo pravardes. Tėvas Jonas Voveris turėjo Vaicyno pravardę, greičiausiai nuo žodžio *vaitas*, t. y. *prižiūrėtojas*, mat Jono tėvas Motiejus Bytautonių dvare prižiūrėjo pono sodą, bites. Kaimo gyventojai ir sūnų Joną Voverį, Juozuko tėvą, vadino Vaicynu.

Netoli tėvų sodybos buvo du ežerai – Smalių ir Spenglos, taip pat Spenglos upė, ištekanti iš šalia esančių Dagiliškių pelkių, kurios vėliau užaugusios virto pievomis. Visa šeima sunkiai dirbdavo, traukdama šieną iš šitų pievomis virstančių pelkių. Spenglos upelis buvo labai švarus. Vaikai eidavo čia vėžti, gaudyti vėgėlių. Juozukas pasakojo, kad kartą prigaudė tiek daug vėžių, jog nebuvo kur dėti. Tada nusimovė kelnes ir pilnas prikišo vėžių, kad galėtų parsinešti namo.

Mokslas

Po Pirmojo pasaulinio karo Bytautonyse įsikūrusią pradinę mokyklą Juozas pradėjo lankyti 1924 m. kartu su seserimi Marcele. Pradinės mokyklos kursą baigė per dvejus metus ir 1926 m. įstojo į keturklasę Aukštadvario progimnaziją. Baigė ją 1930 m. su pagyrimu. Tais pačiais metais įstojo į Alytaus gimnaziją, kurią baigė 1934 m. Kur toliau? Traukė dvasiniai dalykai, be to, tėvai norėjo sūnų matyti kunigu.

1934 m. Juozas įstojo į Kauno kunigų seminariją. Čia mokėsi ir Juozo Voverio pusbrolis Jonas Voveris, gimęs tame pačiame Smalių kaime tą pačią Visų Šventųjų dieną, tik metais anksčiau – 1911-aisiais. Nors pusbroliai labai skirtingo būdo, tiek seminarijoje, tiek klebonaudami įvairiose parapijose dažnai susitikdavo, svečiuodavosi vienas pas kitą, susirašinėdavo laiškais.

Kauno kunigų seminarijoje Juozas gavo ne tik puikų teologinį ir humanitarinį išsilavinimą, čia sustiprėjo Juozo patriotinės nuostatos. Nors jo gimtasis Smalių kaimas buvo lietuviškas, už visai šalia einančios demarkacijos linijos lietuviškieji kaimai buvo lenkinami, todėl jau nuo vaikystės Juozui teko matyti ne tik okupantų daromas skriaudas, bet ir lietuvių kalbos naikinimą.

Pirmieji kunigavimo metai

1939 m. birželio 3 d. Kauno katedroje J. Em. vyskupas Juozapas Skvireckas iššventino Juozą Voverį į kunigus. Primicijos vyko 1939 m. birželio 18 d. gimtosios Onušio parapijos bažnyčioje. Šv. Mišioms vadovavo Onušio klebonas Nikodemus Švogžlys-Milžinas. Savo kunigystės moto kunigas Juozas pasirinko žodžius: „Teateinie Tavo karalystė“. Primicijos buvo labai iškilmingos – dalyvavo daugybė žmonių iš Onušio ir aplinkinių kaimų. Dar šiandien senieji Onušio krašto gyventojai prisimena tą šventę, vykusią prieš 73 metus. Po iškilmių tėvai suruošė tėviškėje vaises: sukvietė kelis šimtus žmonių, prieš tai nušienavo dobilus, sustatė lauke stalus, užtiesė gražiausiomis staltiesėmis. Kiemas buvo apšviestas taip ryškiai, kad matėsi net kaimo pakraščiuose.

Stalai buvo gražiai serviruoti, daugybė įvairių valgių. Valgius gamino pakviestos šeiminkės, aptarnavo moterys vienodomis tamsiai mėlynomis suknutėmis su baltomis apykaklaitėmis. „Prisimenu Smalių stalą“, – rašė kunigas Milžinas, sveikindamas kunigą Juozą jo 25-erių jubiliejinių kunigystės metų proga.

Pirmoji parapija, į kurią buvo paskirtas kun. Juozas Voveris dirbti vikaru, buvo Žasliai (1939–1942).

1942 m. spalio mėn. paskirtas į Musninkus (Ukmergės apskr.), ten dirbo iki 1946 m. Per tuos metus trumpai padirbėjo Dauguose, Kuktiškėse, kur Kaišiadorių vyskupo Teofiliaus Matulionio pavedimu rinko aukas Kauno kunigų seminarijai. Slapstėsi, nes buvo sekamas.

1946 m. perkeltas į Joniškį (Švenčionių apskr.). Čia dirbo 1946–1947 m. iki suėmimo.

Suėmimas ir kalinimas

1947 m. birželio 25 d. sovietinių represinių struktūrų suimamas. Kratos metu įkalčių nerasta, paimti vaikų, lankančių Pirmosios komunijos pamokėles, sąrašai. Kun. J. Voveris nuvežamas į Vilnių, įmetamas į KGB rūsius, tardomas, kankinamas. Kunigui J. Voveriui buvo sudaryta byla Nr. 41889/3 (saugoma Lietuvos ypatingajame archyve, pradėta 1947 m. birželio 17 d., baigta 1952 m. spalio 6 d.).

1947 m. rugsėjo 27 d. kun. J. Voveris nuteistas pagal SSSR baudžiamojo kodekso straipsnį 17-58-1 „a“ ir RSFSR BK 58-1 punktą aštuoneriems metams lagerio. Jis kaltinamas antisovietine veikla: antisovietinės literatūros skaitymu ir platinimu, ryšiais su Didžiosios kovos apygardos partizanais, partizanų vadais Žaliu Velniu, Vanagu, Piliakalniu, taip pat ryšiais su Lietuvos laisvės armijos partizanais (perdavinėjo partizanams pinigus, maisto produktus, ženklelius su trispalve, baltus raiščius ant rankovių, antisovietinę literatūrą). Liudytojais kun. J. Voverio byloje buvo kun. A. Ažubalis, kun. L. Puzonas, partizanų ryšininkė O. Ručytė (Šmaukštienė), K. Pivoriūnas, S. Kazlauskas, J. Vaicekauskas, M. Voverytė ir kt.

1947 m. kunigas Juozas Voveris išvežamas į Karagandos lagerį (Kazachijos SSR, Karagandos sr.). Darbas šachtose, badas ir nežmoniškos gyvenimo lageryje sąlygos išsekino kun. Juozą. Jį palaikė tik po kiek laiko atėdavę iš Lietuvos laišakai ir siuntiniai. Broliu ypač rūpinosi sesuo Marcelė: jos vyras Vladas kalėjo Vorkutos lageryje, o ji pati, likusi su mažu vaiku ant rankų, rinko iš giminių maisto produktus ir siuntė vyrui ir broliui į kalėjimus siuntinius. Marcelė ne tik liudijo teismuose, bet 1955 m. kovo 16 d. SSSR Aukščiausiojo Teismo pirmininkui rašo pareiškimą su prašymu paleisti nekaltai kalinamą brolių Juozą ir leisti jam grįžti į Lietuvą.

Grįžus į Lietuvą

1955 metais pervargęs, išbadėjęs ir praradęs sveikatą kun. J. Voveris grįžo į Lietuvą. Tada jis rašė: „Vėl sušvito tėviškės saulė. Kokia brangi tėvynė Lietuva žmogus perpranta tik tada, kai ją praradęs vėlei grįžta į savo gimtą kraštą.“

Kunigas Juozas paskiriamas į Raseinius (1955–1959). Čia dirbo drauge su kunigais dekanu J. Meidumi, vyskupu J. Latuku, kun. Česlovu Kavaliausku, taip pat grįžusiu iš Sibiro kalėjimų –Vorkutos, Norilsko.

1959–1963 m. kun. J. Voveris klebonavo Punioje (Alytaus r.). Jis didžiavosi Punia, garsia savo didvyriška praeitimi. Svečius vedavo parodyti garsų Punios piliakalnį, kuriame, manoma, stovėjusi garsi kunigaikščio Margirio Pilėnų pilis. Čia, kalvos apačioje, nepaprastai gražus Nemuno vingis, Punios šilas, kur augo aukščiausia Lietuvos eglė.

1964–1966 m. kun. J. Voveris klebonavo Butrimonyse (Alytaus r.), 1966–1970 m. – Dubingiuose (Molėtų r.). Jis žavėjosi garsia Dubingių istorija. Kunigas Juozas labai vertino kunigaikščių Radvilų nuveiktus darbus Lietuvai, jų valstybinį mąstymą, išmintį valdant Lietuvą ir numatant ateities perspektyvą. Tiek Punioje, tiek Butrimonyse remontavo bažnyčias. Dubingiuose perstatė bažnytelę, įrengė ją, išpuošė.

1968 m. kunigas Juozas norėjo išvykti į Argentiją – aplankyti ten gyvenančią savo seserį Mariją, kurios nebuvo matęs lygiai 40 metų. Sutvarkė visus išvykti reikalingus dokumentus, bet KGB neišleido, tikriausiai dėl nesutikimo bendradarbiauti.

1970 m. balandžio 28 d. paskirtas dirbti klebonu į Aukštadvarį (Trakų r.). Jis atliko didelius remonto darbus Aukštadvario bažnyčioje: sutvarkė elektrą, išdažė, išdekoravo bažnyčios vidų, išorę. Užsakė ir pastatė Švč. Mergelės Marijos skulptūrą šventoriuje. Konsultacijoms klebonas kviesdavosi žinomus dailininkus.

1977 m. kun. J. Voveris siunčiamas į Skudutiškį (Molėtų r.), anot parapijiečių, kaip „užkietėjęs dzūkelis“, atsisakė Aukštadvaryje laikyti pamaldas lenkiškai. Skudutiškis – kun. J. Voverio kūrybinio, dekoracinio, statybinio darbo ir pastoracinio veikimo zenitas. Skudutiškyje jis nudažė ir išdekoravo bažnyčią, atliko didelį bokšto remontą, paausino Švč. Mergelės Marijos Sopulingosios paveikslą, sutvarkė varpinę ir kita. Kunigas Juozas mielai bendraudavo su parapijiečiais, buvo jų gerbiamas ir mylimas.

Nuo 1985 m. kun. J. Voveris grįžo į Aukštadvarį kaip altaris ir gyveno čia iki mirties.

1989 m. lapkričio 25 d. Lietuvos TSR Aukščiausiojo Teismo, kuris rėmėsi LTSR AT Prezidiumo sprendimu, 1989 m. liepos 28 d. įsaku „Dėl asmenų, nuteistų už kai kurias veikas, reabilitavimo“ kunigui Juozui Voveriui išdavė reabilitavimo pažymėjimą.

Paskelbus Lietuvos nepriklausomybę, Lietuvos Respublikos prokuratūra 1990 m. birželio 4 d., vadovaudamasi Lietuvos Respublikos 1990 m. gegužės 2 d. įstatymu „Dėl asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atstatymo“, išdavė kun. J. Voveriui pažymėjimą, kuriame „pažymima, kad Voveris Juozas, Jono, gim. 1912 m., gyvenęs Trakų rajone, buvo neteisėtai represuotas ir išbuvo laisvės atėmimo vietoje Kazachijos SR, Karagandos r. nuo 1947 m. birželio 25 d. iki 1954 m. lapkričio 25 d., yra nekaltas Lietuvai ir yra atstatomos visos jo teisės.“

Bendrystėje

1989 m. birželio 18 d. kunigas Juozas Voveris šventė auksinį kunigystės jubiliejų. Šia iškilminga proga kunigas Juozas, dėkodamas Dievui, rašė: „Ačiū Dievui už Jo neapsakomą dovaną“ ir išsakė viltingą moto: „Pasitikėjau Tavimi, Viešpatie, ir nebūsiu sugėdintas per amžius“ (2 Kor. 9,16). Ta proga atvyko pasveikinti kardinolas Vincentas Sladkevičius, Kaišiadorių vyskupas Juozas Matulaitis, aplinkinių parapijų kunigai. Su kunigu Juozu kardinolas V. Sladkevičius draugavo nuo jaunystės. Kardinolas yra dirbęs Aukštadvaryje. Abu dzūkai – švelnios prigimties, kuklūs, labai gabūs, gilaus mąstymo ir išminties. Tai juos siejo. Jiedu susirašinėjo visą gyvenimą. Tai buvo ne formalūs sveikinimai, bet svarbios mintys apie būtį, žmogaus ir kunigiško gyvenimo prasmę.

Kunigas J. Voveris draugavo su daugeliu kunigų – tai buvę kurso draugai, kaimyninių parapijų kunigai. Jis gaudavo daug sveikinimų Juozinių, šv. Kalėdų, šv. Velykų progomis.

Kun. Česlovo Kavaliausko sveikinimas: „Labai, labai nuoširdžiai sveikinu Tave, brangiausias k. Juozapai, šv. Velykų proga! Esi mano namuose nuolat minimas. Prisimename su vargonininku ir Tave, ir Joną – visus geruosius žmones. Prisimena ir kai kurie parapijiečiai, pvz., Kuncevičius (meistras). Visi sako – ot, tai buvo tikrai geras

žmogus. Gaila, bet gyvename toli, sveikatos nekokios. Bent priimk mūsų meilę ir pagarbą! Tavo Česlovas K. 1986, Joniškis.“

Kunigas Č. Kavaliauskas kunigui Juozui buvo ypač artimas. Abu buvo plačios erudicijos, mokėjo daug užsienio kalbų, kūrė poeziją. Kunigas Juozas Č. Kavaliauską vadino genijumi. Abu kunigai buvo gilios dvasios, gilinosi į moderniąją teologiją, bet kartu buvo labai kuklūs, paprasti, nuoširdžiai bendraujantys su žmonėmis. Su kunigu Česlovu jiedu dalydavosi ne tik kunigystės rūpesčiais, bet ir įvairiais gyvenimo, būties klausimais. Kun. Česlovas siuntė kun. Juozui savo išspausdintus straipsnius iš moderniosios teologijos srities, įvairios poezijos, kuri tada nebuvo leidžiama viešai spausdinti. Kai kunigas Juozas dirbo Aukštadvaryje, kun. Č. Kavaliauskas atsiuntė jam savo kūrybos eilėraščių „Aukštadvario gyrius“:

Aukštadvario piliakalnio gyrius

*Tai ošė, ošė ievos baltosios,
tai ošė uosiai, pušys melsvos
dainavo skardžio viršuje –
piliakalnio žilos senovės gyrių.
Žiedų žiedai, lyg nesuskaitomi vainikai,
ir debesėlių balkšvos bandos
virš ežerėlio žalio ganės...
Balti sapnai iš amžių glūdumos skubėjo
prie ežerėlio žalzanų bangų žvilgėjimo.
Vai tokios baltos, baltos ievos –
pavasario sapnai baltieji –
senų senovės kanklių ir giesmių aidėjimas,
baltų žirgų skubėjimas...
Žiedų žiedais, žalsvom liepsnelėm
klevo šakos mojo –
tai tavo protėviai žilais plaukais
Anapilio žirgais
pas ežerėlį šventąjį skubėjo.
Ir karaliūno – karžygio
didingą sapną
pavasario šviesioj atokaitoj
dainavo ievos, uosiai, mėlynsparnės pušys,
Aukštadvario padangėje*

į dangų maldai savo galvas žydinčias,

ir nesuskaitomas rankas ištiesusios.

Su geriausiai linkėjimais iš aibės parapijiečių!

Česlovas.

Kun. Juozas susirašinėjo su kun. Nikodemu Švogžliu-Milžinu, savo tėviškės, Onušio parapijos, klebonu. Kun. Juozas siūsdavo jam įvairios medžiagos apie Lietuvos istorijos įvykius, istorines vietas.

Viso gyvenimo draugas buvo dailininkas, skulptorius Vaclovas Kosciuška. Pagal jo projektus jiedu atnaujindavo, išgražindavo bažnyčias – visas, kuriose kunigas Juozas klebonaudavo.

Gyvendamas Aukštadvaryje, dažnai pėsčias ateidavo pas Čižiūnuose gyvenančius Janiną ir Juozą Kasperavičius. Sakydavo: „Taip nuobodu, taip sunku – sėdi visi partiniai, tai nors prasiblaškyti.“ Su svetingais šeiminkais kun. Juozas prisimindavo karo ir pokario žiaurumus, kalėjimus, kalbėdavo apie okupuotą tėvynę ir kartu tvirtai tikėjo, kad ateis diena, kai Lietuva taps laisva. „Už Lietuvą aš nebijojau savo galvą padėti“, – sakydavo kun. Juozas.

Šeiminkas J. Kasperavičius buvo šviesus žmogus: baigęs gimnaziją, mokėjo vokiškai, tikras patriotas. Slapstėsi nuo išvežimo. J. Kasperavičienė giedojo Aukštadvario bažnyčios chore. Kun. Juozas jais pasitikėjo. J. Kasperavičienė pasakojo, kad apie savo kančias kun. Juozas vengė kalbėti, tačiau yra prasitaręs, kad kalėjime buvo alkani, utėlės ėjo „šniūrais“, kankinami, pradžioje ir surakintomis grandinėmis kojomis, mat pripažinti sunkūs nusikaltėliai. „Jei gauni duonos, pasidalini. Duona už medų eidavo“, – sakydavo kun. Juozas. Vėliau siuntinių gaudavo, viską pasidalydavo. Kun. Juozas sakydavo: „Aš nenoriu nieko kalbėti, kas buvo. Man tada viskas atsistoja prieš akis ir aš tada negaliu nei miegoti, nieko. Buvo sunku, labai sunku.“ Grįžusį saugumas jį persekiojo (sekimo byla net iki 1989 m. liepos 21 d.), todėl kun. Juozas nebepasitikėjo žmonėmis, sakydavo: „Ir sienos girdi.“

Nepaisant persekiojimo, kun. Juozo nuostatos nepakito – jis ir toliau domėjosi pagrindine veikla, klausėsi „Amerikos balso“ radijo laidų. 1983 m. vasario mėn. kartu su kitais Kaišiadorių vyskupijos kunigais pasirašė pareiškimą, adresuotą Tarybų Sąjungos AT Prezidiumui, TSKP generaliniam sekretoriui Jurijui Andropovui dėl religinio persekiojimo Lietuvoje ir didesnių teisių tikintiesiems, kunigams ir vyskupsams (Lietuvos katalikų bažnyčios kronika, t. 8, p. 563–576).

Kunigo Juozo Voverio asmenybė

Kun. Juozas mokėjo daug kalbų: vokiečių, rusų, lenkų, prancūzų. Prenumeravo daug spaudos užsienio kalbomis, skaitė daug knygų. Ypač mėgo Dostojevskį, „Don Kichotą“ ir pasakas. Klausiamas, ką atvežti, prašydavo pasakų knygų. Mėgo muziką. Turėjo gerą balsą, pats gerai dainavo, grojo akordeonu. Labai mėgo dzūkiškas savo krašto dainas. Kai ilgiau susimąstydavo, imdavo į rankas akordeoną ir grodavo.

Kur buvo kunigo Juozo asmenybės žavesys? Pirmiausia, tai labai gabus, plataus mąstymo, išsilavinęs, linksmas – su ypatingu humoro jausmu, nuoširdus, geras oratorius, geras žmogus. Jam didžiausios vertybės buvo meilė Dievui, Tėvynei, žmonėms. Jis pasirinko kunigystės kelią ir už tai atkentėjo Rusijos lagerių golgotas. Bet, kaip rašė kunigas Milžinas savo sveikinime:

Praslinko amžiai katalikų

Vis švento Juozapo globoj...

– O Juozas Voveris išliko –

Su Juo bažnytinėj talkoj

Milžinas, 1964. III. 19.

Mylėjo jis Tėvynę Lietuvą: domėjosi Lietuvos istorija, kalbėjo gražiai, turtinga lietuvių kalba, gynė jos teises bažnyčioje. Mylėjo savo parapijiečius, su visais vienodai gražiai bendravo: buvo dosnios širdies – ištikus bėdai padėdavo jiems kuo galėdamas. Visiems, kuriems reikėjo pagalbos, ištiesdavo ranką – karo metu ilgą laiką slėpė nuo vokiečių moterį žydę, nuo vokiečių slėpė sužeistus rusų belaisvius, pokaryje talkino Lietuvos partizanams.

Gyveno pagal Šventąjį Raštą – nieko nekaupė, viską išdalydavo žmonėms. Kun. J. Voveris buvo vaikiškai patiklus ir nuoširdus. Jis turėjo priežodį *ot, tai gerai*. Kartą jauna moteris atėjo užrašyti krikštui savo vaikelį. Kun. Juozas pasitiko ją ir džiaugėsi: „Ot, tai gerai.“ „Bet vaikelis neturi tėvo“, – sakė mama. „Ot, tai gerai“, – tarė kunigas Juozas. „Paskui pagalvojau, – pasakojo kunigas Juozas, – kad aš čia ne visai gerai pasakiau.“

Kun. Juozas turėjo ypatingą humoro jausmą, visai nemokėjo pykti, apkalbėti, kritikuoti, pavydėti. Artimieji nėra matę jo supykusio, nepatenkinto. Jis visada pritardavo pašnekovo mintims sakydamas: „Gerai sakai.“

Mirė kunigas Juozas Voveris Aukštadvaryje 2004 m. vasario 24 d. Palaidotas Aukštadvario bažnyčios šventoriuje šalia Švč. Mergelės Marijos skulptūros. Laidotuvės vyko labai iškilmingai: dalyvavo daug kunigų, parapijiečių, buvo atvykęs net autobusas parapijiečių iš Skudutiškio (Molėtų r.). Šv. Mišias laikė Kaišiadorių vyskupas Juozas Matulaitis, prie karsto ugingą kalbą pasakė kun. Romualdas Šalčiūnas. Po laidotuvių buvo sugiedotas Lietuvos himnas.

Kunigas Juozas užrašų knygelėje buvo įsirašęs Amerikos prezidento Abraomo Linkolno sentenciją „Niekam pagiežos, visiem atlaidumo“, tai liudijo ir savo gyvenimu.

Daug dar liko neatverstų puslapių kunigų – sovietinių aukų – archyvinėse bylose. Jos dar laukia istorikų tyrinėjimo ir vertinimo. Važiuodami pro Aukštadvarij, užsukime į bažnyčios šventorių, nulenkime galvą prie didžio Trakų žemės kun. Juozo Voverio kapo ir sukalbėkime maldą už jį, tarnavusį Dievui ir Tėvynei.

Nijolė Marija MICKEVIČIENĖ

„Versmės“ leidykla maloniai kviečia visus, turinčios įdomios medžiagos, nuotraukų, įsijungti į monografijos apie Onušio valsčių rengimą. „Onušio“ monografijos vyriausioji redaktorė Živilė Driskiuvienė, tel. 85 2130 623, 8 698 09 077, adresas Geležinkelio g. 6, 02100 Vilnius, el. paštas: zivile@versme.lt, leidyklos svetainė www.versme.lt

Šv. Mišios už kunigą Juozą Voverį, minint jo 100-ąsias gimimo metines, bus aukojamos lapkričio 1 d. 10 val. Aukštadvario Kristaus Atsimainymo bažnyčioje. Maloniai kviečiame dalyvauti.